

Гос - по - ди, взиваю до Тебе, ви - слу - хай ме - не, ви - слу - хай ме - не, Гос - по - ди.

Гос - по - ди, взиваю до Тебе, ви - слу - хай, ме - не; ви - слу хай, Боже, голос мо - лін - ня мо - го,

Тропарі, богородичні і стихіри воскресні для чоловічого хору

ко - ли бу - ду молитись до Те - бе. Ви - слу - хай ме - не, Гос - по - ди.

Не - хай під - несе́ться мо - лит - ва мо - я, на - че кадило перед То - бо - ю,

під - но - шен - ня рук мо - їх - жер - тва ве - чір - ня - я. Ви - слу - хай ме - не, Гос - по - ди.

КИЇВСЬКА ПРАВОСЛАВНА БОГОСЛОВСЬКА АКАДЕМІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ
КИЇВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ

Тропарі, богородичні і стихіри воскресні для чоловічого хору

Упорядкування українською мовою
для чоловічого хору
Вероніки МАТВІЄНКО

Видавничий відділ
УПЦ Київського Патріархату

КИЇВ – 2013

УДК 246.8: 783

ББК 86.372

Т – 74

**Видано з благословення
Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України
ФІЛАРЕТА**

Рецензенти:

Митрополит Переяслав-Хмельницький і Білоцерківський ЕПІФАНІЙ (Думенко), доктор богословських наук, професор, ректор Київської православної богословської академії, Патріарший намісник, голова Синодального управління у справах духовної освіти УПЦ Київського Патріархату;

Протоієрей Олександр ТРОФИМЛЮК, кандидат богословських наук, доцент, перший проректор, завідувач кафедри літургії та церковного співу Київської православної богословської академії, голова Видавничого відділу УПЦ Київського Патріархату;

Священик Петро БОЙКО, кандидат богословських наук, секретар кафедри літургії та церковного співу, регент хору Київської православної богословської академії.

**Упорядкування українською мовою для чоловічого хору
В. В. МАТВІЄНКО**

Т – 74 **Тропарі, богородичні і стихирі воскресні для чоловічого хору** / Київська православна богословська академія Української Православної Церкви Київського Патріархату ; упорядкування українською мовою для чоловічого хору Вероніки Матвієнко. – К. : Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату, 2013. – 80 с.

Пропонований навчальний посібник адресований студентам Київської православної богословської академії, клірикам та співцям храмів, а також широкому колу осіб, які цікавляться сучасним співом Української Православної Церкви.

Посібник містить нотний виклад тропарів, богородичних та воскресних стихир восьми гласів.

Рекомендовано до друку:

вченою радою
Київської православної богословської академії
(протокол № 6 від 26 квітня 2013 р.)

редакційним комітетом
Видавничого відділу УПЦ Київського Патріархату
(протокол № 26 від 17 вересня 2013 р.)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
«БОГ ГОСПОДЬ...»	
ГЛАС 1	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	7
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	8
ГЛАС 2	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	9
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	10
ГЛАС 3	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	11
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	12
ГЛАС 4	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	13
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	14
ГЛАС 5	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	15
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	16
ГЛАС 6	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	17
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	18
ГЛАС 7	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	19
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	20
ГЛАС 8	
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ	21
БОГОРОДИЧНИЙ ВОСКРЕСНИЙ	22
ТРОПАР ВОСКРЕСНИЙ (РОЗСПІВ К.-П. ЛАВРИ)	23
«ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ...»	
ГЛАС 1	
ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	24
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	25
ЗАСПІВИ: НА 8	25
НА 6	26
НА 4	26
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	27
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	28
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	28
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	29
ГЛАС 2	
ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	31
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	32
ЗАСПІВИ: НА 8	32
НА 6	32

СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	33
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	33
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	34
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	34
ГЛАС 3	
ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	36
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	37
ЗАСПІВИ: НА 8	37
НА 6	37
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	38
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	39
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	39
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	40
ГЛАС 4	
ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	41
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	42
ЗАСПІВИ: НА 8	43
НА 6	43
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	43
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	44
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	45
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	46
ГЛАС 5	
ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	48
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	49
ЗАСПІВИ: НА 8	49
НА 6	49
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	50
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	51
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	52
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	52
ГЛАС 6	
ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	54
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	55
ЗАСПІВИ: НА 8	56
НА 6	56
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	56
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	57
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	58
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	58
ГЛАС 7	
ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	60
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	61
ЗАСПІВИ: НА 8	61
НА 6	61
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	61
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	62
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	63
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	63

ГЛАС 8

ГОСПОДИ, ВЗИВАЮ	65
ЗАСПІВ НА 10, 1-ША СТИХИРА ВОСКРЕСНА	66
ЗАСПІВИ: НА 8	66
НА 6	66
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ – ДОГМАТИК	67
1-ША СТИХИРА НА СТИХОВНІ	68
СЛАВА... І НИНІ... БОГОРОДИЧНИЙ	68
СТИХИРИ ХВАЛІТНІ	69

ДОДАТКИ

Святитель Іоан Золотоустий.

ДЛЯ ЧОГО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ СПІВ	71
--------------------------------------	----

Вероніка Матвієнко.

ЦЕРКОВНО-СПІВОЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ	73
-------------------------------------	----

ПЕРЕДМОВА

У Православній Церкві немає жодного богослужіння, в якому б не було співу, хоч би в найпримітивнішому виконанні – в читанні богослужбового тексту на одному тоні, на розспів або ж співу як такого. Головний принцип полягає в тому, що слово виражається в різноманітному звуковому оформленні, згідно з характером богослужіння та згідно з хоричним характером музично оформленого матеріалу. Таким чином, богослужбовий спів Православної Церкви є однією з форм самого богослужіння. Від богословського розуміння окремого слова через графіку розспіву та мелодіку пізнається внутрішній зміст слова і відбувається поєднання думки з небесним світом.

Для всієї Православної Церкви, згідно з порядком і стилем виконання богослужбового співу, діють однакові літургічні, тобто уставні, церковні приписи. Цей головний принцип музичної основи і музичного оформлення богослужіння складається з восьмиголосся, тобто системи восьми голосів, системи наспівів. На цих восьми гласах будуються всі наспіви уставного богослужбового співу. Впродовж усієї його історії, а особливо в сучасній практиці церковного співу, можна виділити кілька систем, так званих розспівів.

Розспівом ми називаємо систему мелодій, що має свої особливі естетичні музичні закони певного походження зі своїм властивим методом узгодження музичного елемента з різноманітними уставними текстами. В межах однієї системи-розспіву розрізняють ще групи мелодій для певних гімнографічних груп піснеспівів (стихир, ірмосів, тропарів, коротких піснеспівів-прокимнів).

Наспівом в межах розспіву називаються:

- а) певні мелодії, що використовуються для співу за ними тією або іншою групою піснеспівів (наприклад, наспів стихири 7-го гласу знаменного розспіву),
- б) мелодії відомого походження, місцеві, власні варіанти (наприклад, Почаївський наспів, наспів Глинської пустині тощо).

Для правильного засвоєння восьмиголосся особливу увагу необхідно приділити чіткому запам'ятовуванню кількості і послідовності мелодійних рядків кожного наспіву. Щодо ритму співу восьмиголосся, то необхідно пам'ятати про його несиметричну основу. Це означає, що ритмічною основою гласового співу є сам текст стихир, тропарів, богородичних тощо.

Глас 1

Мелодія першого гласу на "Бог Господь" грецького розспіву звичайного наспіву складається з 3-х мелодійних рядків. 1-й і 3-й мелодійні рядки по чергово повторюються, а 2-й вживається лише перед заключним рядком при непарній кількості рядків в тексті. Заключним може бути тільки 3-й мелодійний рядок, який ставиться після 1-го або 2-го мелодійного рядка.

"Бог Господь"

Бог Гос-подь, і з'я-вив-ся нам; благословен, хто йде в ім'я Гос-под - не.

Тропар воскресний

Хоч ка - мінь запечата-ли ю-де - і, і воїни стерегли пречисте Ті - ло Тво-є,

вос - крес Ти на тре - тій день, Спа - се, дарую - чи сві - то - ві жит-тя.

Ра-дицьо - го сил небесні взивали до Тебе, Жит-те дав-че: слава воскресінню Тво-є-му, Хрис-те,

сла - ва Цар-ству Тво-є - му, слава провидінню Твоєму, Єдиний Чоловіко - люб - че.

Богородичний воскресний, гл. 1

Ко-ли Гавриїл звістив Тобі, Ді-во. "Ра-дуй-ся", зйогоголосом втілювся Вла-ди-ка всіх

у То-бі, свя-тім ки-во - ті, як говорить пра - вед-ний Да-вид:

"Я-ви - лася Ти ширшо - ю не-бес, що носила Ство - ри - те-ля Тво-го".

Сла - ва Тому, Хто все-лив-ся в Те - бе, слава Тому, Хто прий-шов із Те - бе,

слава Тому, Хто визволив нас Різд - вом Тво - ім.

Глас 2

Мелодія другого гласу на "Бог Господь" грецького розспіву звичайного наспіву складається з 3-х мелодійних рядків. 1-й і 2-й мелодійні рядки по чергово повторюються, 3-й - заключний.

"Бог Господь"

Бог Гос-подь, і з'я-вив - ся нам; благословен, хто йде в і-м'я Гос-под - не.

Тропар воскресний

Ко - ли зійшов Ти до смерті Жит - тя без - смерт - - - не,

тоді пекло умертвив Ти сьй - вом Бо - жес - тва,

ко-ли ж і померлих із глибин підземних вос-кре-сив Ти, всі сили небесні взи-ва-ли:

"Життедав - че, Хрис - те Бо - же наш, сла - ва То - бі."

Богородичний воскресний, гл. 2

Все ви - ще ро - зу - му, преславна Богородице всі Твої та - ін-ства,

чис - то - то - ю запечатана і дівством збе - ре - же - на,

Матір'ю визнана Ти дій - сно-ю, Бо - га на-ро-див-ши іс - тин-но-го,

Його моли спас - ти - ся ду - шам на - - шим.

Глас 3

Мелодія третього гласу на "Бог Господь" грецького розспіву звичайного наспіву, складається з 4-х мелодійних рядків. 2-й мелодійний рядок має два варіанти. Чергування рядків таке: 1-й, 3-й, 1-й, 2-й - I варіант, 3-й, 1-й, 2-й - II варіант і 4-й - заключний.

"Бог Господь"

Бог Гос-подь і з'я-вив - ся нам; бла-го-сло-вен, хто йде в і-м'я Гос-под - не.

The musical score for "Бог Господь" consists of two staves, treble and bass clef, in G major. The melody is primarily homophonic, with chords moving in parallel motion. The lyrics are written below the notes.

Тропар воскресний

Не-хай ве-се-лять-ся не-бес - ні, нехайрадуютьсязем-ні - і, бо со-тво-рив дер-жа - ву

The musical score for the first line of the tropar consists of two staves, treble and bass clef, in G major. The melody is primarily homophonic, with chords moving in parallel motion. The lyrics are written below the notes.

си - ло - ю Сво - є - ю Гос-подь, по - до - лав смер - тю смерть,

The musical score for the second line of the tropar consists of two staves, treble and bass clef, in G major. The melody is primarily homophonic, with chords moving in parallel motion. The lyrics are written below the notes.

пер-віст-ком мерт - вих став, з бе - зод - ні пек - ла виз - во - лив нас

The musical score for the third line of the tropar consists of two staves, treble and bass clef, in G major. The melody is primarily homophonic, with chords moving in parallel motion. The lyrics are written below the notes.

і подав світові ве - ли - ку ми - лість.

The musical score for the fourth line of the tropar consists of two staves, treble and bass clef, in G major. The melody is primarily homophonic, with chords moving in parallel motion. The lyrics are written below the notes.

Богородичний воскресний, гл. 3

Те - бе ос - півуємо, Богоро - ди - це Ді - во,

заступницю спасіння роду на - - шо - го,

бо від Тебе Син Твій і Бог наш плоть прий - няв

і на хресті перетерпівши страж - дан - - ня,

визволив нас від тління, як чоло - ві - ко - лю - - бець.

Глас 4

Мелодія четвертого гласу на "Бог Господь" грецького розспіву звичайного наспіву складається з 3-х мелодійних рядків. 1-й і 2-й мелодійні рядки почергово повторюються, а 3-й - заключний, який ставиться тільки після 2-го рядка.

"Бог Господь"

Бог Господь, і з'я-вив - ся нам; бла-го-сло-вен, хто йде в і-м'я Гос-под - не.

Тропар воскресний

Світлу воскресіння про - по - відь від ангела взнав - ши

і прадіне осудження від - ки - нув - ши

Господні учениці апостолам, хвалячися, промов-ля - ли: "По-до-ла - ла-ся смерть,

воск-рес-Хрис-тос Бог, даруючи світові велику ми - лість."

Богородичний воскресний, гл. 4

Від початку віку ута - ем - не - не і для ангелів невідоме та - ін-ство,

через Тебе, Богородице, сущим на землі я - вив - ся Бог,

що в незлитному з'єднанні вті - ле - ний

і хрест заради нас во - ле - ю прий - няв,

тим же воскресив пер-во-здан - но-го, спас від смерті душі на - ші.

Глас 5

Мелодія п'ятого гласу на "Бог Господь" київського розспіву звичайного наспіву складається з 4-х мелодійних рядків. 1-й, 2-й і 3-й мелодійні рядки по чергово повторюються, а 4-й - заключний.

"Бог Господь"

Бог Гос-подь, і з'я-вив-ся нам; бла-го-сло-вен, хто йде в і-м'я Гос-под- не.

Тропар воскресний

Спів-без-по-чат-ко-ве Слово Отцев і Ду-хо-ві, від Діви народжене на спасіння на - ше,

ос - пі - вай - мо, вірні, і по - кло - ні - мо - ся,

бо Ти благозволів плоттю зій-ти - на хрест, і смерть перетер - пі - ти,

і вос-кре-си - ти по - мер - лих, славним воскре - сін - ням Сво-ім.

Богородичний воскресний, гл. 5

Ра - дуйся, двері Господні не - про - хід - ні,

радуйся, стіно і покрове тих, що прибігають до Те - бе,

ра- дуйся, тихе пристановище і не-не-віс-на, що плот-тю породила Творця Твого й Бо-га,

молитися не переставай за тих, що ос - пі - ву - ють

і поклоняються на - род - женому То - бо - ю.

Глас 6

Мелодія шостого гласу на "Бог Господь" болгарського розспіву звичайного наспіву складається з 2-х мелодійних рядків, які почергово повторюються. Заключним повинен бути тільки 2-й рядок.

"Бог Господь"

Бог Господь, і з'я-вив - ся нам; бла-го-сло-вен, хто йде в ім'я Гос-под - не.

The musical score for "Бог Господь" consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The melody is primarily composed of chords, with some single notes in the lower staff. The lyrics are written below the upper staff.

Тропар воскресний

Ангельські сили на гро - бі Тво-ім, і ті, що сте-рег-ли, о-мер-тві - ли;

The first line of the tropar musical score. It features two staves with a treble and bass clef. The melody is chordal, and the lyrics are placed below the upper staff.

і стояла Марія у гро - бі, шукаю - чи пре-чис-те Ті - ло Тво-є.

The second line of the tropar musical score. It continues with two staves and the same key signature. The melody remains chordal, and the lyrics are written below the upper staff.

Полонив Ти пекло, та не спо-ку - ше-ний ним; зуст - рів є-си Ді-ву, да-ру-ю-чи жит-тя,

The third line of the tropar musical score. It continues with two staves and the same key signature. The melody is chordal, and the lyrics are written below the upper staff.

вос-крес-ши з мерт - вих, Гос - по - ди, сла - ва То - бі.

The fourth and final line of the tropar musical score. It concludes with two staves and the same key signature. The melody is chordal, and the lyrics are written below the upper staff.

Богородичний воскресний, гл. 6

Благословенною назвав - ши Ма - тір Сво - ю, прий - шов є - си з Своєї волі на страж дан - ня;

засявши на хресті, захотів Ти знайти А - да - ма, про - мов - ля - ю - чи до ан - ге - лів:

радуйтеся зі Мною, бо знайшлася загубле - на драх - ма.

Бо - же наш, Який усе мудро впорядкував, сла - ва То - бі.

Глас 7

Мелодія сьомого гласу на "Бог Господь" болгарського розспіву звичайного наспіву складається з 3-х мелодійних рядків. 1-й і 2-й мелодійні рядки по чергово повторюються, а 3-й - заключний.

"Бог Господь"

Бог Гос - подь, і з'я-вив-ся нам; благословен, хто йде в і-м'я Гос-под - не.

Тропар воскресний

Зруй-ну-вав еси хрестом Тво-ім смерть, відкрив Ти роз-бій - ни-ку рай,

ми - ро - но - си - цям плач на ра - дість змі - нив

і апостолам проповідувати пове - лів е-си, що Ти вос-крес, Хрис-те Бо - же,

даючи світові ве - ли - ку ми - лість.

Богородичний воскресний, гл. 7

Як скарб нашого воскресіння,

виведи тих, що надіються на Тебе, благословенна,

із рову і безодні гріхів, бо Ти спасла еси винних у гріхах,

народивши Спасіння наше; бо Ти перед Різвтом Діва, і в Різві Діва,

і після Різдва завжди перебуваєш Дівою.

Глас 8

Мелодія восьмого гласу на "Бог Господь" київського розспіву (скорочена форма кондакарної мелодії) звичайного наспіву складається з одного мелодійного рядка.

"Бог Господь"

Бог Гос-подь, і з'я-вив-ся нам; бла-го-сло-вен, хто йде в і - м'я Гос-под - не.

The musical score for "Бог Господь" is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody is primarily composed of eighth and quarter notes, with some rests. The lyrics are written below the treble staff.

Тропар воскресний

З ви-со-ти зій-шов є - си, Бла-го-ут-роб - ний, по-гре-бін-ня прий-няв три-ден - не,

The musical score for the first part of the Pascha Tropar is written in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody is primarily composed of eighth and quarter notes. The lyrics are written below the treble staff.

щоб нас виз - во - ли - ти від страж - дань.

The musical score for the second part of the Pascha Tropar is written in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody is primarily composed of eighth and quarter notes. The lyrics are written below the treble staff.

Жит - тя і вос - кре - сін - ня наше, Господи, сла - ва То - бі.

The musical score for the third part of the Pascha Tropar is written in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody is primarily composed of eighth and quarter notes. The lyrics are written below the treble staff.

Богородичний воскресний, гл. 8

Ти, що ра-ди нас на-ро-див-ся від Ді - ви і роз-п'ят-тя пе-ре-тер-пів, бла-гий,

по - до - лав смер - тю смерть і воскресіння я - вив як Бог.

Не по - кинь нас, ство - ре - них рукою Тво - є - ю,

ви - я - ви Тво - є чо - ло - віколюбст - во, ми - лос - ти - вий,

ви - слу - хай Бо - го - ро - ди - цю, Матір Твою, що мо - лить - ся за нас,

і спа - си Спа - се наш, без - на - дій - них лю - дей.

Глас 8

"Бог Господь"

Розспів Києво-Печерської Лаври

Бог Гос-подь, і з'я-вив - ся нам; бла-го-сло-вен, хто йде в ім'я Гос-под - не.

The musical score for "Бог Господь" is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The melody is primarily composed of quarter and eighth notes, with some rests. The lyrics are written below the treble staff.

Тропар воскресний

З ви - со - ти зійшов еси, Благоут - роб - ний,

The musical score for the first part of the Tropar is in G major and 4/4 time. It features a treble and bass clef staff. The melody is simple, using quarter and eighth notes. The lyrics are placed below the treble staff.

по-гре-бін - ня прийняв три-ден - не, щоб нас виз-во-ли-ти від страж-дань.

The musical score continues the Tropar in G major and 4/4 time. It consists of two staves. The melody continues with quarter and eighth notes. The lyrics are written below the treble staff.

Жит - тя і воскресіння наше, Господи, сла - ва То - бі.

The musical score concludes the Tropar in G major and 4/4 time. It consists of two staves. The melody ends with a final chord. The lyrics are written below the treble staff.

Глас 1

"Господи, взиваю"

Перший глас київського розспіву (змінений) має п'ять мелодійних рядків:
1-й, 2-й, 3-й, 4-й, - по чергово повторюються, а 5-й - заключний. Заспів самостійний.

Гос - поди, взиваю до Те - бе, ви - слу - хай ме - не; вислухай мене, Гос - по - ди,

Гос - поди, взиваю до Те - бе, ви - слу - хай ме - не, вислухай, Боже, го - лос мо - лін - ня мо - го,

ко - ли буду молитись до Те - бе. Вислухай мене, Гос - по - ди.

Нехай підне - сь - ся мо - лит - ва мо - я, наче кадило перед То - бо - ю,

під - но - шен - ня рук мо - їх - жерт - ва ве - чір - ня - я. Вислухай мене, Гос - по - ди.

Заспів:

на 10

Виведи з темниці душу мою, щоб сла - ви - ти І - м'я Тво - є.

1-а стихира:

Ве - чір - ні наші мо - лит - ви прийми, святий Гос - по - ди,

і по - дай нам від - пу щен ня грі - хів, бо Ти є - ди - ний, Хто явив світові воскре - сін - ня.

Заспів:

На мене чекають правед - ни - ки, по - ки я - виш ме - ні ми - лість Тво - ю.

на 8

З глибини взиваю до Тебе Господи, Госпо - ди по - чуй го - лос мій.

Нехай будуть вуха Твої уважні до голо - су бла - ган - ня мо - го.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш Господи, Господи, хто всто - їть?

Бо в Те - бе о - чи - щен - ня є.

Ради імені Твого страждаю за Тебе, Господи, страждає душа моя на Слово Твоє.

Бо уповас ду - ша мо - я на Гос - по - да.

на 4

Від ранньої зорі доночі, від ранньої зорі нехай упо - ва - ють лю - ди на Гос - по - да.

Слава:

Слава Отцю, і Сину, і Свя - то - му Ду - хо - ві.

І нині:

І нині, і повсякчас, і на ві - ки - ві - ків. А - мінь.

Богородичний-Догматик:

Все-світ - ню сла - ву, що від людей за - ся - я - ла і Вла - ди - ку по - ро - ди - ла,

небесні двері прославимо Ма - рі - ю Ді - ву, піс - ню Сил безплотних і похвалу вір - них;

бо Вона стала небом і хра - мом Бо - же - ства; Во - на, перепо - ну ворожнечі зруйну - вав - ши,

мир дарувала й Цар - ство від кри - ла. У Ній же утвердження ві - ри ма - ю - чи,

поборником маємо від Неї наро - див - ся. Будь-те муж-ні, люди Божі, будьте муж-ні,
Господа, який

бо Він воро - гів пе - ре - мо - же як все-мо - гут - ній.

1-а стихира на стиховні:

Страж-дан - ням Тво-ім, Хрис-те, від страждань ми виз - во-ли-ли-ся

і вос-кре-сін - ням Твоім від тління спас-ли - ся. Гос-по-ди, сла - ва То - бі.

Слава і нині. Богородичний:

Ось сповнилося пророцтво І - са - ї, бо Ти, Діво поро - ди - ла,

і піс-ля Різд-ва такою, як і до Різдва, зали - ши-ла-ся, бо на-род-же-ний був Бог,

то-му й змінив закон при-ро-ди. Але, Мати Бо - жа, не знех-туй мо-лит-ва-ми,

що їхТобі рабиТвої в храмі Тво-є - му при-но - сять, а як Та, що на руках своїх милосердно

но-си-ла, змилуйся над рабами Тво-ї - ми і благай, щоб спастися ду-шам на шим.

Стихири хвалітні:

Все, що дише нехай хва-лить Гос - по-да. Хва-лить Гос - по - да з не-бес,

хва-лить Йо-го в виш - ніх. Тобі подобає пісня Бо - го - ві.

Хва - лить Йо - го всі ан - ге - ли Йо - го.

хвалить Його всі си - ли Йо-го Тобі подобає пісня Бо - го - ві.

на 6

Виконати над ними суд написаний. Сла-ва ця бу-де всім пре-по - доб - ним Йо - го.

Стихира:

Ос-пі-вуємо Твоє спасенне страж-дан-ня, Хрис-те, і славимо Твоє воскре - сін - ня.

на 4

Хвалить Бога в святих Його, хвалить Йо-го в ут-верд-жен-ні си - ли Йо - го.

Хвалить Його в могутності сили Його, хвалить Його за безмеж -

ну ве - лич - - ність Йо - го.

Глас 2 "Господи, взиваю"

Другий глас київського розспіву звичайного наспіву має п'ять мелодійних рядків: 1-й служить тільки для початку, 2-й, 3-й, 4-й - по чергово повторюються, а 5-й - заключний. Заспів має мелодію заключного рядка. (Другий глас викладається за Придворним Обіходом 1914 року).

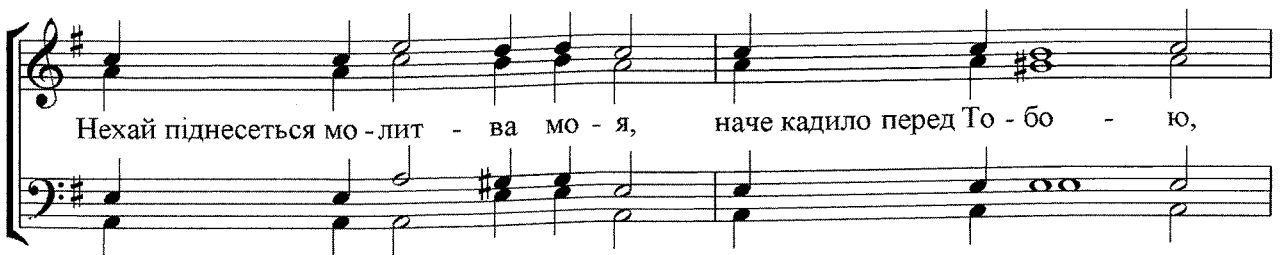
Господи, взиваю до Тебе, ви - слу-хай ме-не; вислухай мене, Гос - по - ди.

Гос- поди, взиваю до Те-бе ви - слу-хай ме-не, вислухай, Боже, голос мо-лін - ня мо-го,

коли буду молитись до Те - бе. Вислухай ме-не, Гос - по - ди.

Нехай піднесеться мо - лит - ва мо - я, наче кадило перед То - бо - ю,

під-но - шен-ня рук мо-їх жерт - ва ве-чир - ня - я. Вислухай ме-не, Гос - по - ди.

Заспів:

на 10

Виведи з темниці душу мою, щоб славити І - м'я Тво - є.

Стихира:

Прийдіть, покло - ні - мо - ся народженому передвічно від Отця Богу Сло - ву,

що ті - ло прийняв від Діви Ма - рі - ї, бо з волі Сво - є - ї Він хрест пере - тер - пів,

і на по - гре - бін - ня Се - бе від - дав, і вос - крес з мерт - вих, спас мене, людину за - блуд - лу.

на 8

З глибини взиваю до Тебе Господи, Господи по - чуй го - лос мій.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш Господи, Господи, хто встоїть? Бо в Тебе о - чи - щен - ня є.

І нині:

І нині, і повсякчас, і на віки ві - ків. А - мінь.

This musical score is for the first system, titled 'І нині:'. It consists of two staves, a treble clef on top and a bass clef on the bottom, both with a key signature of one sharp (F#). The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The lyrics are 'І нині, і повсякчас, і на віки ві - ків. А - мінь.' There are some rests and ties in the melody.

Богородичний - Догматик:

Минула тінь закону, коли зій-шла бла-го-дать, бо як купина не згорала, охоплена по-лу-м'ям,

This is the first system of the 'Богородичний - Догматик' section. It features two staves in G major. The lyrics are 'Минула тінь закону, коли зій-шла бла-го-дать, бо як купина не згорала, охоплена по-лу-м'ям,'.

так Дівою Ти по-ро-ди - ла і Дівою зали-ши-ла - ся; замість стовпа вог-нен-но - го

This is the second system of the 'Богородичний - Догматик' section. The lyrics are 'так Дівою Ти по-ро-ди - ла і Дівою зали-ши-ла - ся; замість стовпа вог-нен-но - го'.

за-ся- яло правед - не сон-це, замість Мой-се - я Христос, спасіння душ на - ших.

This is the third system of the 'Богородичний - Догматик' section. The lyrics are 'за-ся- яло правед - не сон-це, замість Мой-се - я Христос, спасіння душ на - ших.'

1-а стихира на стиховні:

Воскресіння Твоє, Христе Спа - се, весь світ просві - ти - ло,

This is the first system of the '1-а стихира на стиховні' section. The lyrics are 'Воскресіння Твоє, Христе Спа - се, весь світ просві - ти - ло,'.

і Ти покликав до Себе тво-рін-ня Тво-є; всесильний Госпо - ди, сла - ва То-бі.

This is the second system of the '1-а стихира на стиховні' section. The lyrics are 'і Ти покликав до Себе тво-рін-ня Тво-є; всесильний Госпо - ди, сла - ва То-бі.'

Слава і нині. Богородичний:

О нове чудо, вище за всі дав - ні чу - де - са! Бо хто знає Матір, що без мужа поро - ди - ла

і на ру - ках носила Того, Хто утримує все тво-рін - ня? З волі Божої ста - ло - ся Різ - дво.

Ти, Пречиста, що Його як дитину на Своїх руках но - си - ла і до Ньо - го материнську

сміли - вість ма - єш, безперестанно молись за тих, що ша - ну - ють Те - бе,

щоб Він змилювався і спас ду - ші на - - - - - ші.

Стихири хвалітні:

Все, що дише, нехай хвалить Гос - по - да. Хва - лить Гос - по - да з не - бес,

хва-літь Йо-го в виш - ніх. Тобі подобає піс-ня Бо - го - ві.

Хваліть Його всі ан - ге - ли Йо - го, хваліть, Його всі си - ли Йо - го.

Тобі подобає піс - ня Бо - го - ві.

Заспів:

на 6

Виконати над ними суд написаний. Слава ця буде всім пре-по - доб - ним Йо-го.

Стихира:

Все, що дише, і все тво-рін - ня прославляє Тебе Гос - по - ди, бо Ти хрес - том смерть зни - щив,

щоб явити людям Твоє воскресіння з мерт - вих як єдиний Чолові - ко - лю - бець.

Глас 3 "Господи, взиваю"

Третій глас скороченого київського розспіву має три мелодійних рядка:
1-й, 2-й - по чергово повторюються, а 3-й - заключний. Заспів по заключному
рядку. (Скорочений розспів викладається за Придворним Обіходом).

Господи, взиваю до Тебе, вислухай мене; вислухай мене Господи.

Господи, взиваю до Тебе, вислухай мене, вислухай, Боже, голос моїх молитв.

коли буду молитись до Тебе. Вислухай мене, Господи.

Нехай піднесеться молитва моя, наче кадило перед Тобою.

підношення рук моїх - жертва вечірня. Вислухай мене, Господи.

Заспів:

на 10

Виведи з темниці душу мою, щоб сла - ви - ти І - м'я Тво - є.

Стихира:

Твоїм хрестом, Христе Спа - се, державусмерті зруй но - ва но і підступ диявола зни - ще - но,

рід же людський вірою спа - са - ю - чись пісню Тобі завж - ди при - но - сить.

Заспів:

на 8

З глибини взиваю до Тебе Господи, Господи по - чуй го лос мій.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш Господи, Господи, хто встоїть?
Бо в Те - бе о - чи - щен - ня є.

І нині:

Слава.../ і нині, і повсякчас, і на ві - ки ві - ків. А - мінь.

Богородичний - Догматик:

Як нам не дивуватися Богомужньому Різду Твоєму, Пре-чис-та? Бо, не пізнавши мужа, Ти

всенепо - роч - на, без Отця породила Сина у пло - ті, перше віків народженого від

Отця без ма - те - рі, Який не зазнав ніякої зміни, ані змішання, ані роз-ді - лен - ня,

а в цілості властивості обох при-род збе-ріг. Тому, Мати Діво, Вла-ди - чи - це,

моли Його, щоб спаслися ду - ші тих, що православно Бого-ро-ди-це-юви-зна-ють Те-бе.

Стихира на стиховні:

СтражданнямТво-їм, Хрис-те, Ти затьмарив сон - це, і світлом Твого воскре - сін - ня

все про - сві-тив. Прийми нашу пісню вечірню, Чоло - ві - ко - люб - че.

Слава і нині. Богородичний:

Безсіменно, від Божественного Ду - ха, з волі Отця, Ти зачала Сина Бо - жо - го,

Який від Отця без матері раніш віку на-род-же-ний, Того, Хто ради нас від Тебе без отця

я - вив - ся, Ти тілом поро - ди - ла і як дитину молоком году - ва - ла.

Тому не переставай мо-ли-ти-ся, щоб визволитися від небезпеки ду - шам на - шим.

Стихири хвалітні:

Все, що дише, нехай хвалить Гос - по - да. Хва-літь Гос - по - да з не-бес,

хвалить Його в виш - ніх. Тобі подо - ба - є піс - ня Бо - го - ві.

Хвалить Його всі ан - ге - ли Йо - го, хвалить Його всі си - ли Йо - го.

Тобі подо - ба - є піс - ня Бо - го - ві.

Заспів:

на 6 Виконати над ними суд написаний. Славаця буде всім пре - по - доб - ним Йо - го.

Стихира:

Прийдіть, усі на - ро - ди, зрозумійте силу страшної таєм - ни - ці:

Христос бо Спа - си - тель наш, споконвіч - не Сло - во,
 з волі Своєї був розіп'ятий за - для нас і був по - хо - ва - ний,
 і з мертвих воскрес, щоб спас - ти все. Йо - му по - кло - ні - мо - ся.

Глас 4 "Господи, взиваю"

Четвертий глас кийвського розспіву складається з шести мелодійних рядків: 1-й, 2-й, 3-й - I - варіант використовується тільки спочатку. 1-й, 2-й, 3-й - II - варіант почергово повторюються, 6-й - заключний. Заспів самостійний.

Господи, взиваю до Тебе, ви - слу - хай ме - не; вислухай мене, Гос - по - ди.
 Гос - по - ди, взиваю до Тебе, ви - слу - хай ме - не, вислухай, Боже, голос мо - лін - ня мо - го,

коли буду мо-ли - тись до Те - бе. Ви-слу-хай ме-не, Гос - по - ди.

Нехай піднесеться мо-лит-ва мо-я, наче кадило перед То-бо-ю, під-но-шен-ня рук мо-їх-

жерт - ва ве-чір - ня - я. Ви-слу-хай ме-не, Гос - по - ди.

Заспів:

на 10

Виведи з темниці душу мою, щоб сла - ви - ти і - м'я Тво - є.

Стихира:

Животворчому хресту Тво-є-му безперестанно Христе Бо-же, сла-ви-мо Твоє
поклоняючись,

триденне воскре - сін - ня; бо через нього Ти, всесильний, зотлілу природу люд-ську о-но-вив

і возшесть на небе - са по-ка - зав_нам як єдиний милосердний і Чо-ло-ві-ко - лю - бець.

на 8

З глибини взиваю до Тебе Господи, Господи по-чуй го - лос мій.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш Господи, Господи, хто встоїть?

Бо в Те - бе о - чи - шен - ня є.

І нині:

Слава.../і нині, і повсякчас, і на ві - ки ві - ків. А - мінь.

Богородичний - Догматик:

Пророк Давид, щочерез Тебе, Богородице, Богоот - цем став, у пісні Тому, хто велич

То-бі да-ру-вав, так про-віс-тив про Те - бе: стала Цариця праворуч Те - бе.

Бо Тебе, Матір, заступницею жит-тя по-ка-зав Бог, що бла-го-зво-лив від Тебе без отця

людиною ста - ти, щоб образ Свій оновити, що у при-страс-тях зіт-лів, і овечку, в горах

заблукалу, відшу-кав - ши та напле - чі взявши, до Отця при-нес-ти, з волі Своєї з'єднати з

Небесними си-ла-ми і спасти, Бого-ро - ди-це, світ, Христос має і ба-га-ту ми - лість.
велику

1-а стихира на стиховні:

Господи, зій - шов-ши на хрест, Ти загладив прокляття наше пра-дід не, допек-ла ж слу -

стившись, Ти в'язнів одвічних виз-во-лив, даруючи родові людському нет - лін - ня.

Тому, співаючи, сла - ви - мо животворче й спасенне Твоє вос-кре - сін - ня.

Слава і нині. Богородичний:

Зглянься на благання рабів Твоїх, Всене - по-роч - на, відверни люті страждання, щонам за -

гро-жу-ють, ви-зво-ли нас від усякої не-до-лі, бо в Тобі єдиній міцний і непохитний

захист ма-є - мо і Твоє заступництво при - дба - ли. Не-хай же не осоромимось ми,

що Тебе, Владичице, призи - ва - є - мо, поспіши на бла-ган - ня тих,

що з вірою до Те - бе взи - ва - ють: ра - дуй - ся, Вла - ди - чи - це,

всіх поміч, радість, і по - кров і спа - сін - ня душ на - ших.

Стихири хвалітні:

Все, що дише, нехай хвалить Гос - по - да. Хва - лить Гос - по - да з не - бес,

хва - лить Йо - го в виш - ніх. Тобі подобає піс - ня Бо - го - ві.

Хвалить Його всі ан - ге - ли Йо - го, хвалить Його всі си - ли Йо - го.

Тобі подобає піс - ня Бо - го - ві.

Заспів:

на 6

Виконати над ними суд написаний. Слава ця бу-де всім пре-по - доб - ним Йо-го.

Стихира:

Всесиль - ний Гос - по - ди, Ти хрест і смерть пере - тер - пів

і вос-крес із мерт - вих, славимо Твоє вос-кре - сін - ня.

Глас 5 "Господи, взиваю"

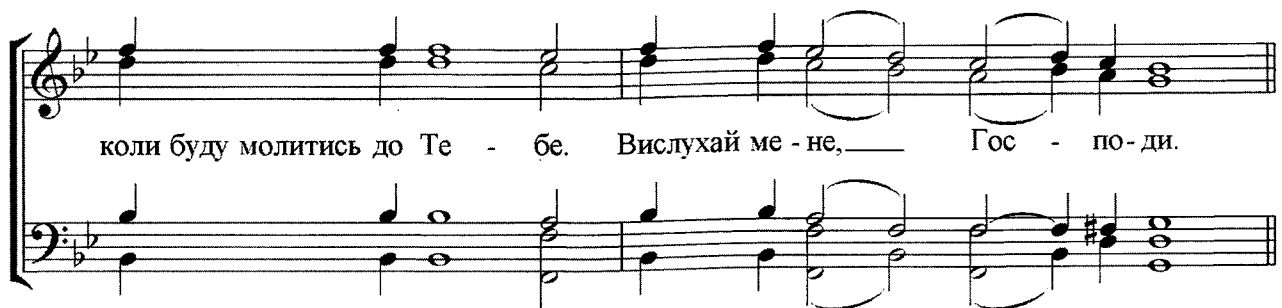
П'ятий глас кийвського розспіву має чотири мелодійних рядка: 1-й, 2-й, 3-й - почергово повторюються, а 4-й - заключний. Заспів самостійний.

Гос - поди, взиваю до Тебе, ви - слу - хай ме - не; вислухай мене. Гос - по - ди.

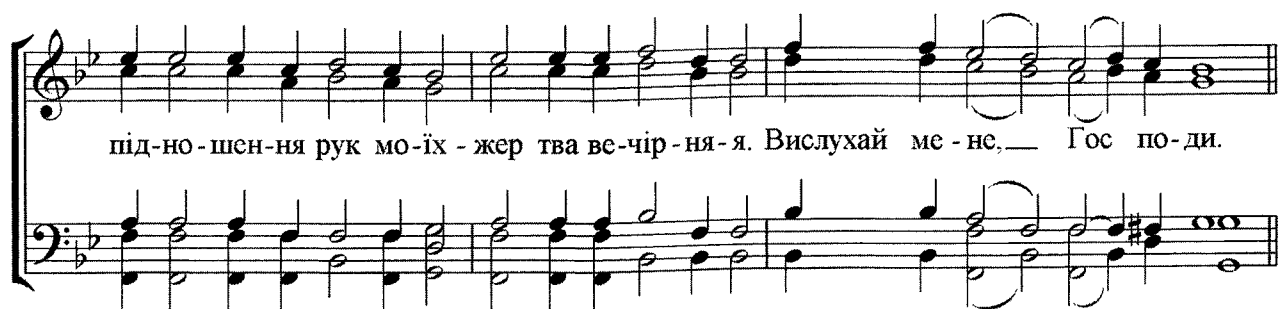
Гос - поди, взиваю до Те - бе, ви - слу - хай ме - не; ви - слухай, Боже, голос мо - лін - ня мо - го.

коли буду молитись до Те - бе. Вислухай ме - не, Гос - по - ди.

Нехай підне - се - ться мо - лит - ва мо - я, наче кадило перед То - бо - ю,

під - но - шен - ня рук мо - їх - жер тва ве - чір - ня - я. Вислухай ме - не, Гос - по - ди.

Заспів:

на 10

Виведи з темниці душу мою, що сла - ви - ти І - м'я Тво - є.

Стихира:

Чес-ним Тво-ім хрес-том, Хрис - те, осоромив Ти ди - я - во - ла,

і Тво-ім воскресінням жало грі-ха при-ту-пив, і спас нас від в'язниці смер - ті.

Славимо Тебе, Є - ди - но - род - ний.

на 8

З глибини взиваю до Тебе, Господи, Господи по - чуй го - лос мій.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш Господи, Господи, хто встоїть? Бо в Те -

бе о - чи - - - - - щен - ня є.

І нині:

Слава.../і нині, і повсякчас, і на ві - ки ві - ків. А - мінь.

Богородичний - Догматик:

В Чер-во - но-му мо - рі образ невісти неневісної колись по - ка - за-ний був.

Там Мой-сей роз-ді - ли - тель во - ди, тут же Гавриїл служитель чу - да;

тоді глибину пройшов Ізраїль як по су-хо-му, ни-ні ж Христа породила безсімен - но Ді ва;

мо - ре після переходу Ізраїля знову непрохідним ста - ло, Пречиста після народження

Еммануїла залишилася не-тлін - но - ю. Су - щий і ра - ні - ше су - щий,
що я - вив - ся як чо - ло - вік, Бо - же по - ми - луй нас.

1-а стихира на стиховні:

Те-бе, Спа - са Христа, що ті - ло прий-няв і з небом не розлу - чив - ся,
у гла-сах піснеспівів ве-ли-ча - є-мо, бо хрест і смерть за рід наш прий-няв Ти
як Чоловіко - ло - бець Гос-подь; зруй-ну вав - ши врата пе - кель - ні,
на тре - тій день вос-крес є - си, спасаю - чи ду - ші на - ші.

Слава і нині. Богородичний:

Все-чес - на Ді - во, Ти-храм і две - рі, па-ла - та і прес-тіл Ца-ря;

бо че-рез Те - бе Виз-во-ли - тель мій, Христос Господь, Сонце прав - ди,

тим, що у темряві сплять я - вив - ся, ба-жа - ючи просві - ти - ти тих,

кого Своєю рукою створив за об - ра-зом Сво-ім. То-му, все - хваль - на, ма-ючи

сміливість до Нього як Ма-ти, безперестанно благай, щоб спас-ли-ся ду-ші на - ші.

"Все, що дише..."

Все, що дише, нехай хвалить Гос - по-да. Хва-літь Гос - по-да з не-бес,

хва-літь Йо-го в виш - ніх. Тобі подо - ба - є піс - ня Бо - го - ві.

Хва-літь Йо-го всі ан - ге - ли Йо-го, хваліть Йо-го всі си - ли-Йо-го.

Тобі подо - ба - є піс - ня Бо - го - ві.

Заспів:

на 6

Виконати над ними суд написаний. Слава ця бу-де всім пре-по-доб - ним Йо-го.

Стихира:

Гос-поди, хоч і запечатали гріб безза - кон - ни-ки, але Ти вийшов із гро - бу

так, як від Богородиці на-ро-див-ся. Тво-ї ан-гели безплотні не зрозу - мі - ли,

як Ти ті-ло прий-няв, і во-їни сте-рег-ли Те-бе, не ба-чили, коли вос-крес Ти,
обидва бо чуда запе-ча - та - ні бу-ли для тих, хто ви-про-бо - ву - є,
а - ле від-кри - ли - ся тим, що з вірою таємниці покло - ня - ють - ся,
нам, що піс-ня-ми сла - ви-мо, подай радість і ве-ли - ку ми - лість.

Глас 6 "Господи, взиваю"

Шостий глас київського розспіву має чотири мелодійних рядка: 1-й, 2-й, 3-й - по чергово повторюються, 4-й - заключний. Заспів самостійний.
(Шостий глас викладається за Придворним Обіходом).

Господи, взиваю до Тебе, ви - слу-хай ме-не; вислухай мене, Гос - по - ди.

Господи, взиваю до Тебе, ви - слу - хай ме - не, вислухай, Боже, голос мо - лін - ня мо - го,

коли буду молитись до Те - бе, вислухай мене, Гос - по - ди.

Нехай піднесеться мо - лит - ва мо - я, наче кадило перед То - бо - ю,

підношен - ня рук мо - їх - жерт - ва ве - чір - ня - я. Вислухай мене, Гос - по - ди.

Заспів:

на 10

Виведи з темниці душу мою щоб сла - ви - ти І - м'я Тво - є.

Стихира:

Перемогу маючи над пек - лом, нахрест зійшов Ти, Хрис - те,

щоб воскресити з собою тих, що в темряві смертній перебу - ва - ли; Сам вільний

від смер-ті, помилуй нас, Спасе всемо - гут - ній, що життя даєш від Свого світ - ла.

на 8

З глибини взиваю до Тебе Господи, Господи по - чуй. го - лос мій.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш Господи, Господи, хто встоїть? Бо в Те - бе

І нині:

о - чи - щен - ня є. Слава.../і нині, і повсякчас, і на ві - ки ві - ків. А - мінъ.

Богородичний - Догматик:

Хто Тебе не ублажить, Пресвята Ді - во? Хто не прославить Твоє пре-чис-те Різ - дво?

Син бо Єдинородний, що одвічно від От-ця воз-сі-яв, Тойсамий відТебе чис - то - і

невимовно тілом наро - див - ся, за природою бувши Бо - гом,

Він заради нас за природою Лю-ди - но-ю став; не на дві Особи поді - ля - єть - ся,

а у двох незлитних при - ро - дах, Він виз - на - єть - ся.

Його ж моли Чиста й Всебла - жен - на, спастися душам на - шим. ду-шам на - шим.

1-а стихира на стиховні:

Воскресіння Твое, Христе Спа - се, ангели о - спі - ву-ють на не - бе-сах,

і нас на землі спо-до - би, чистим серцем Тебе сла - ви - ти.

Слава і нині. Богородичний:

Творець і Визволитель мій Хрис - тос Гос - подь, що вийшов із Твоєї, Пречиста,

ут-ро - би, ті-ло на - ше прий-няв і від прокляття Адамового виз - во-лив.

Тому Тобі як Матері Божій, Пречистій Ді - ві, немовкно ангельське привітання виго-ло-

шу-є-мо: радуйся Вла-ди-чи-це, заступнице й по-кро- ве і спасіння душ на-ших.

Стихири хвалітні:

Все, що дише, нехай хвалить Гос - по - да. Хва-літь Гос - по - да з не-бес,

хваліть Йо - го в виш - ніх. Тобі подобає пісня Бо - го - ві.

Хваліть Його всі ан - ге - ли Йо - го, хваліть Його всі

си - ли Йо - го. Тобі подобає пісня Бо - го - ві.

Заспів:

на 6

Виконати над ними суд написаний. Слава ця бу - де всім — пре - по - доб - ним Йо - го.

Стихира:

Хрест Твій, Гос - по - ди, для людей Твоїх життя й воскре - сін - ня, і ми, надію на нього

покла - да - ю - чи, славимо Тебе Бога нашого, що вос - крес, по - ми - луй нас.

Глас 7 "Господи, взиваю"

Сьомий глас кийвського розспіву має три мелодійних рядка: 1-й, 2-й почергово повторюються, а 3-й - заключний. Заспів самостійний. (Обіход Придворної Співочої капели. Вид. 1869 і 1914 рр.)

Гос - по-ди, взиваю до Тебе, ви - слу-хай ме-не; ви - слу-хай ме-не, Гос - по-ди.

Гос-по-ди, взиваю до Тебе, ви-слу-хай, ме-не; ви-слухай, Боже, голос мо-лін-ня мо-го,

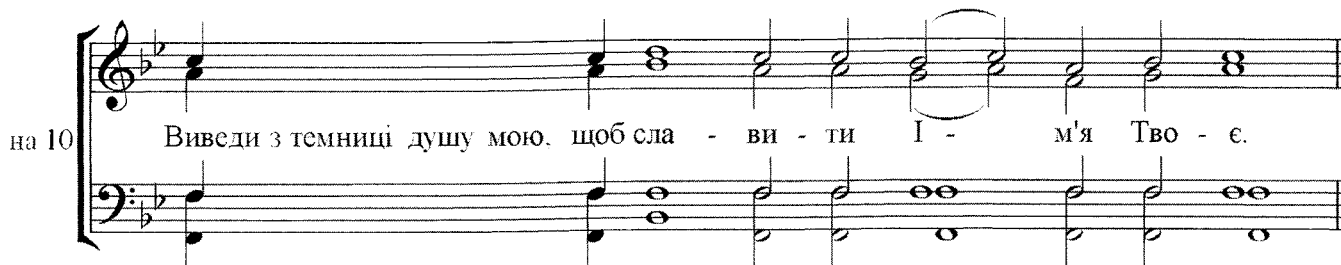
ко-ли бу-ду молитись до Те - бе. Ви - слу-хай ме-не, Гос - по-ди.

Не-хай під-несеться мо-лит - ва мо-я, на - че кадило перед То-бо - ю,

під-но-шен-ня рук мо-їх - жер-тва ве-чір-ня-я. Ви-слу-хай ме-не, Гос - по-ди.

Заспів:

на 10

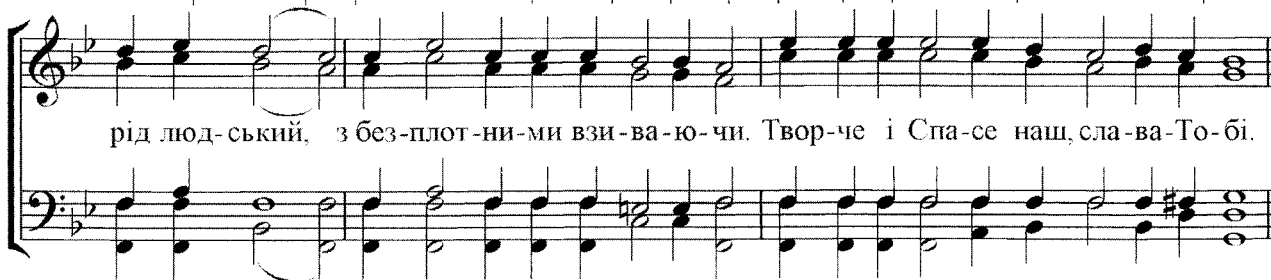

Виведи з темниці душу мою, щоб сла - ви - ти І - м'я Тво - є.

Стихира:

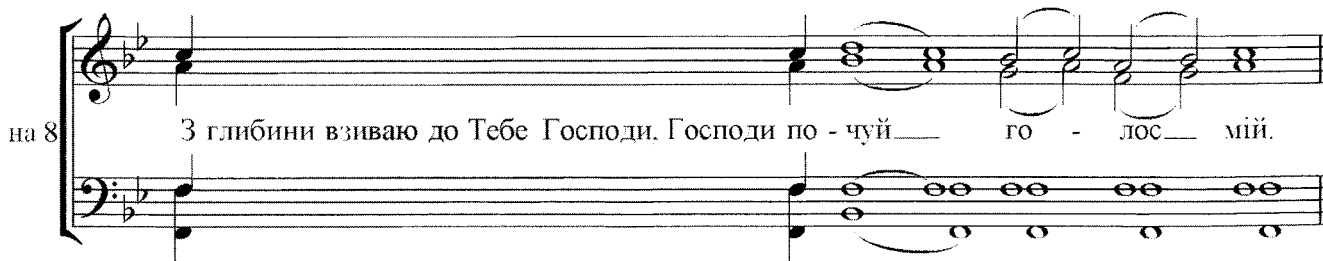
Прий-діть, ра-дій-мо Гос - по-ду, що зруй-ну-вав вла-ду смер - ти, й про-сві-тив

рід люд-ський, з без-плот-ни-ми взи-ва-ю-чи. Твор-че і Спа-се наш, сла-ва-То-бі.

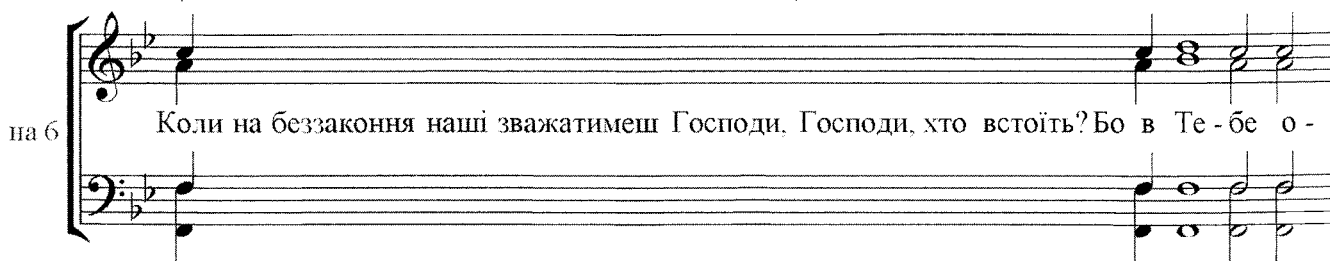
Заспів:

на 8

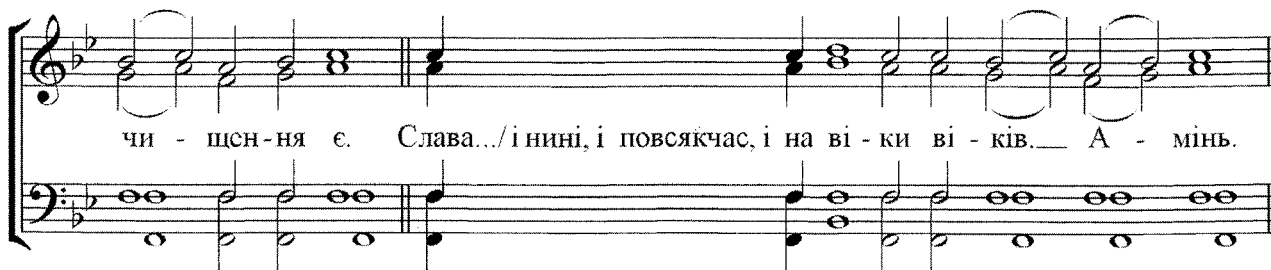
З глибини взиваю до Тебе Господи, Господи по - чуй — го - лос — мій.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш Господи, Господи, хто встоїть? Бо в Те-бе о -

І нині:

чи - щен-ня є. Слава.../і нині, і повсякчас, і на ві - ки ві - ків. — А - мінь.

Богородичний-Догматик:

Ма-ті-р'ю над-при-род-но ста-ла Ти, Бого-ро-ди-це, і не-ви-мов-но і не-збаг-нен-но

Ді - воузали-ши - ла-ся; і чу - да Різдва Твого язык сказати не мо - же,

бо за-чат - тя Твоє, Чиста, пре-див - ним бу-ло, Різд-во не-збаг-нен - ним;

бо де хо - че Бог, там перемагається ест-ва за-кон. То-му всі ми, знаючи Тебе як

Матір Бо - жу, щи - ро бла-га - є-мо, моли, щобспас-ти - ся ду-шам на - шим.

1-а стихира на стиховні:

Вос-крес Тиз гробу, Спасе сві - ту, і ра - зом з тілом Твоїм лю - дей вос-крес-сив,

Гос - по - ди, сла - ва то - бі.

Слава і нині. Богородичний:

У-сі ми, зем-но-род-ні, при-бі-га-ємо під Твій, Владичице, покров, взиваючи до Те-бе:

Бо - го - ро - ди - це, на - ді - я на - ша, виз - воли нас від гріхів

незлі - чен - них і спа - си ду - ші на - ші.

Стихири хвалітні:

Все, що дише, нехай хвалить Гос - по - да. Хва - лить Гос - по - да з не-бес,

хва-лїть Йо-го в виш - ніх. То-бі по-до-ба - є піс-ня Бо - го-ві.

Хва-літь Йо - го всі ан - ге - ли Йо - го, хва - літь Йо - го

всі си - ли Йо - го. Тобі подо - ба - є піс - ня Бо - го - ві.

Заспів:

на 6

Виконатинадними суднаписаний. Славаця буде всім пре - по - доб - ним Йо - го.

Стихира:

Вос-крес Хрис-тос із мерт - вих, кай - да - ни смерти розір - вав - ши.

Бла - го - віс - ти, зем - ле, радість ве - ли - ку,

ос - пі - вуйте небеса, Бо - жу сла - ву.

Глас 8 "Господи, взиваю"

Восьмий глас київського розспіву має чотири мелодійних рядка: 1-й, 2-й, 3-й - по чергово повторюються, а 4-й - заключний. Заспів самостійний.

Гос-поди, взиваю до Тебе, ви-слу-хай ме-не; вислухай мене, Гос-по-ди.

Господи, взиваю до Те-бе. ви-слу-хай ме-не; вислухай, Боже, голос мо-лін-ня мо-го.

коли буду молитись до Те-бе. Ви-слу-хай ме-не, Гос-по-ди.

Нехай під-не-сеть - ся мо-лит - ва мо-я, наче кадило перед То-бо - ю,

під-но-шен-ня рук мо-їх - жер-тва ве-чір-ня-я. Ви-слу-хай ме-не, Гос-по-ди.

Заспів:

на 10

Виведи з темниці душу мою, щоб сла-ви-ти І - м'я Тво - є.

This musical score is for an antiphona. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The melody is primarily in the treble clef, with some accompaniment in the bass clef. The lyrics are: 'Виведи з темниці душу мою, щоб сла-ви-ти І - м'я Тво - є.'

Стихира:

Ве-чір-ню піс - ню, і словесну служ - бу, То-бі, Хрис-те, при - но - си - мо,
бо Ти зволив по-ми - лу - ва - ти нас вос - кре - сін - ням.

This musical score is for a stichira. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The melody is primarily in the treble clef, with some accompaniment in the bass clef. The lyrics are: 'Ве-чір-ню піс - ню, і словесну служ - бу, То-бі, Хрис-те, при - но - си - мо, бо Ти зволив по-ми - лу - ва - ти нас вос - кре - сін - ням.'

Заспів:

на 8

З глибини взиваю до Тебе Госпо-ди, Гос-по-ди по-чуй го - - лос мій.

на 6

Коли на беззаконня наші зважатимеш, Госпо-ди, Гос - по - ди, хто всто - їть?
Бо в Те - бе о - чи - - - шен - ня є.

This section contains two antiphona musical scores. The first is for 'на 8' and the second is for 'на 6'. Both consist of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The lyrics for the first are: 'З глибини взиваю до Тебе Госпо-ди, Гос-по-ди по-чуй го - - лос мій.' The lyrics for the second are: 'Коли на беззаконня наші зважатимеш, Госпо-ди, Гос - по - ди, хто всто - їть? Бо в Те - бе о - чи - - - шен - ня є.'

І нині:

Слава...і нині, і по-всяк-час, і на ві-ки ві-ків. А - - - мінь.

Богородичний - Догматик:

Цар небесний з чоловіколюбства наземлі з'я-вив - ся і з людь-ми по-жив,

бо від чистої Діви ті-ло прий - няв - ши, і з Неї з прийнятим тілом вий-шов-ши,

Він є єдиний Син дво-їс - тий за ест-вом, а-ле не за і-по-стас - сю;

тому, проповідуючи Його як воістину довершеного Бо - га і довершеного чоло-ві - ка,

ми визнаємо Хрис-та Бо-га на - що - го. Моли Його, Мати нене - віс - на,

щоб бу - ли помилувані ду - ші на - - ші.

1-а стихира на стиховні:

На хрест зійшов Ти, І - су - се, що з не - ба зій - шов;

прийшов Ти на смерть, Жит - тя без - смер - тне, для сухиху темряві - Світло іс - тин - не.

для загиблих Воскре - сін - ня всіх. Світ - ло і Спа - се наш сла - ва То - бі.

Слава і нині. Богородичний:

Не - не - віс - на Ді - во, що невимовно зачала Бога Ті - лом, Ма - ти Бо - га Все - виш - ньо - го!

Прийми благання рабів Твоїх, всенепо - роч - на, що подаєш всім гріхів о - чи - щен - ня;

прийми нині бла - ган - ня на - ші, мо - лися, щоб спас - ти - ся всім нам.

Стихири хвалітні:

Все, що дише, нехай хвалить Гос - по - да. Хва - лить Гос - по - да з не - бес,

хва - лить Йо - го в виш - ніх. То - бі по - до - ба - є піс - ня Бо - го - ві.

Хва - лить Йо - го всі ан - ге - ли Йо - го, хвалить Його всі

си - ли Йо - го. То - бі по - до - ба - є піс - ня Бо - го - ві.

Заспів:

на 6 Виконати над ними суд написа - ний. Сла - ва ця бу - де всім пре - по - доб - ним Йо го.

Стихира:

Гос - поди, хоч і перед судилищем Ти стояв, коли Пилат су - див Те - бе,

але не покинув престолу си - дя - чи з От - цем; ,

і, вос-кре - снув - ши з мерт - вих, Ти визволив світ із неволі во - ро - жо - ї

як ми - ло - сердний і Чоло - ві - ко - лю - - - бець.

Святитель Іоан Золотоустий

ДЛЯ ЧОГО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ СПІВ

(З бесіди на псалом 41)

*«Наповнюйтеся духом, повчаючи самі себе псалмами та славословленнями, і піснеспівами духовними, співаючи і прославляючи в серцях ваших Господа»
(Еф. 5: 18 – 19)*

Спочатку потрібно сказати, для чого введено в наше життя співання псалмів і чому пророцтва переважно виголошуються зі співом. Для чого використовується спів? Послухай. Бог, коли бачить, що багато хто з людей є недбайливими, відчувають тягар від читання духовних писань і неохоче беруться за ці труди, то Він, бажаючи зробити ці труди жаданими і знищити відчуття втоми, поєднав із пророцтвами мелодію, щоби всі, втішаючись злагожденістю наспіву, з великим старанням підносили Йому священні піснеспіви. Справді, ніщо так не підносить і не окриляє душу, не відділяє її від землі, не звільняє від пут тіла, не налаштовує на роздуми нехтувати всім земним, як злагоджений спів і добре складена Божественна пісня.

Наша природа так тішиться піснями і злагодженими наспівами, маючи потяг до них, що навіть немовлята, коли плачуть і бувають неспокійні, то ними присипляються. Годувальниці, носячи їх на руках і ходячи вперед і назад, наспівують їм які-небудь дитячі пісні, і цим присипляють їхні очі. Часто і мандрівники у спекотний полудень, підганяючи в'ючних тварин, продовжують шлях зі співом, і цими піснями полегшують тягар подорожі. І не тільки мандрівники, але й хлібороби, вичавлюючи виноградний сік чи збираючи, очищаючи виноград, чи роблячи дещо інше, так само часто співають. І мореплавці, працюючи веслами, роблять те ж саме. Навіть і жінки, коли прядуть і розправляють гребенем пряжу, що сплуталася, іноді кожна про себе, а іноді всі разом співають яку-небудь пісню. Усі вони: і жінки, і мандрівники, і хлібороби, і мореплавці роблять це для того, щоби співом полегшити тягар трудів, бо душа під звуки злагодженої пісні може легше переносити нудьгу і труд.

Тому, оскільки наша душа має схильність до цього роду насолоди, то, щоби злі духи введенням розпусних пісень не зіпсували все, Бог, щоби захистити від них, установив псалми, від яких буває і задоволення, і водночас користь. Від світських пісень може бути шкода, загибель і багато інших лих, бо все те, що є в них поганого й аморального, проникаючи в душу, розслабляє її і розбещує. Духовні пісні, навпаки, подають велику користь, велике повчання, велике освячення і служать керівництвом до всякої мудрості, бо і слова їхні очищають душу, і Дух Святий тут же сходить у душу, яка співає ці пісні. А те, що ті, які співають їх з розумінням, справді закликають на себе благодать Духа, то послухай, як про це говорить Павло: *«Не впивайтеся вином, від якого буває розпуста, а наповнюйтеся Духом»*. А далі вказує на спосіб наповнення Духом: *«Співаючи, – говорить, – і прославляючи в серцях ваших Господа»* (Еф. 5: 18 – 19). Що означає *«в серцях ваших»*? Озна-

чає – з розумінням, не так, щоб уста вимовляли слова, а душа блукала десь по зовнішніх предметах, а щоб душа слухала те, що вимовляють уста.

Як туди, де бруд, біжать свині, а там, де квіти й пахощі, перебувають бджоли, так і туди, де розпусні пісні, збираються біси, а де пісні духовні, туди сходить благодать Духа й освячує вуста і душу. Кажу це не для того, щоб ви тільки хвалили мене, але щоб ви і дітей, і дружин учили співати такі пісні не тільки під час занять пряжею та під час інших робіт, але й за трапезою. Оскільки диявол влаштує підступи здебільшого під час бенкетів за допомогою пиятики, пересичення, непристойного сміху і душевного розслаблення, то саме тоді, і перед трапезою, і після трапези, потрібно захищати себе від нього огорожею псалмів і, вставши з-за столу, разом з дружиною і дітьми співати Богові священні пісні. Якщо Павло, маючи на тілі нестерпні рани, носячи на ногах колоду і знаходячись у в'язниці, опівночі, коли всі відпочивають особливо солодким сном, разом із Силою співав славослів'я Богу, й ані місце, ані час, ані турботи, ані схильність до сну, ані втома від таких трудів, ані будь-що інше не примусило його припинити спів, то тим більше ми, насолоджуючись благоденством і дарами Божими, повинні підносити Богу подячні пісні, щоб, коли через пиття і пересичення ввійде в нашу душу що-небудь нечисте, співом псалмів прогнати всі нечисті і гріховні бажання.

І як багато хто із багатих, намочивши губку бальзамом, витирає нею столи, щоб, коли залишиться від їжі яка-небудь пляма, її стерти і зробити стіл чистим, так само будемо чинити і ми, наповняючи вуста замість бальзаму духовною мелодією, щоб, коли від пересичення в душі появиться яка-небудь нечистота, змити її цією мелодією і, вставши всі разом, будемо виголошувати: *«Ти звеселив мене, Господи, і я радію від діл рук Твоїх»* (Пс. 91: 5). До співу псалмів нехай приєднається і молитва, щоб разом з душею ми освятили і сам дім. Подібно, як ті, які приводять на бенкети блазнів, танцюристів і негідних жінок, цим закликають туди бісів і диявола і наповняють свої доми безліччю бешкетувань, – бо від цього бувають сварки, блуд, перелюб та безліч лих, – так ті, які закликають до себе Давида з псалтирем, через нього закликають до себе Христа. А де Христос, туди жоден біс ніколи не насмільється не тільки ввійти, але й заглянути. Навпаки, туди поллються, мов із джерела, мир, любов і всі блага. Ті перетворюють свій дім на видовище, а ти зроби своє житло церквою.

Тут не потрібні ані псалтир, ані натягнуті струни, ані смичок, ані талант, ані будь-які знаряддя. Якщо захочеш, то можеш сам зробити себе псалтирем, умертвивши плотські члени і настроївши своє тіло згідно з душею. Коли плоть не буде бажати *«противного духові»* (Гал. 5: 17), не буде коритися його велінням і звершувати їх на цьому прекрасному і дивному шляху, тоді ти складеш духовну мелодію. Тут не потрібен талант, який досягається через тривалі вправи, а потрібна тільки тверда рішучість, і ми отримаємо досвід за досить короткий час. Для цього не потрібне ані особливе місце, ані особливий час, а на всякому місці і повсякчас можна співати думкою. Чи ходиш на торговище, чи знаходишся в подорожі, чи сидиш у спільноті друзів, – скрізь можна зворушити душу, можна волати мовчки. Так волав Мойсей, і Бог почув його. Може, ти ремісник? Сидячи в майстерні і займаючись роботою, ти можеш співати. Може, ти воїн, може, засідаєш у суді? Можеш робити те ж саме.

Коли душа всередині видає звуки, то можна співати і без голосу, – адже ми співаємо не для людей, а для Бога, Який може чути серця і проникати в таємну глибину нашої душі. Про це свідчить і Павло, коли говорить: *«Також і Дух підкріплює нас у немочах наших: бо ми не знаємо, про що молитися, як належить, але Сам Дух просить за нас зітханнями невимовними. А Той, Хто випробовує серця, знає, яка думка в Духа, тому що Він заступається за святих з волі Божої»* (Рим. 8: 26 – 27). Так він говорить не в тому розумінні, начебто Дух зітхає, а в тому, що духовні мужі, які володіють дарами Духа, молячись за ближніх і підносячи прохання, роблять це з упокореним серцем та із зітханням. Так будемо робити і ми і щодня будемо звертатися до Бога із псалмоспіванням та молитвами.

ЦЕРКОВНО-СПІВОЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ

*«Щоб твоє життя було псалмом,
який би складався не з земних звуків,
але отримав би зверху, з Небесних висот,
своє чисте і виразне звучання»
(святитель Григорій Ниський)*

Правила і норми, що обумовляють правильність співу, не обмежуються лише правилами звуковидобування та організації мелодійних структур, але включають в себе правила і норми життєвої поведінки, регламентацію тілесних дій і станів свідомості.

Слово і музика повинні бути злиті в одне ціле, щоб можна було сказати, що слово співає, а музика сповіщає.

Музикант чи композитор, чи виконавець повинен бути богословом, зрозуміло, в сенсі культивування в собі самому «кафолічної» свідомості Церкви. Це означає, зокрема, що він ніколи не повинен забувати про те, що його роль – служити Богові й уникати «самовихваляння». А це потребує прийняття певних самообмежень з метою послужити народові Божому, а не нав'язування іншим своєї «приватної» думки, смаків. Це останнє знову набуде всю свою правомочність і місце тим більше, що художник через «кенозис» (відмова від своєї творчої індивідуальності), знайде свободу у Святому Дусі. Таким чином він досягне справжньої самотності в «єдності Духа» з «сонмом свідків» [5, с. 233].

Церковний спів підносить нашу думку над усім земним, мирить з самим собою та ближніми, зменшує наші немочі, полегшує наші смутки, зігріває наше серце небесною любов'ю. Недарма давні християни поспішали до храму Божого, який дарував високі блага духовні, і їм не в тягар були довгі церковні служби, які дарували їм різноманітну духовну насолоду [6, с. 1].

«Ніщо не збуджує, не відкриває так духа, – говорить св. Іоан Золотоуст, – ніщо так не відриває його від землі, і від пут тілесних, ніщо так не наповнює любов'ю до мудрості і байдужістю до житейських справ, як спів гармонійний, як пісня священна, складена за правилами ритму» (Бесіда на псалом 41) [2, с. 111].

Якщо читання і слухання слова Божого для нас повчальне, то спів ще більше утврджує його, тому відповідний спів потребує від нас більшої уваги до співаного тексту, ніж читання. До речі, церковний спів як діло благочестиве: а) служить важливою умовою під час православного богослужіння. Якщо прикраси храму Божого і чинне відправлення в ньому богослужіння особливо достойні цьому святому місцю, тому що виражають собою високі почуття благоговіння до Бога, то не менш достойний в ньому і благочестивий спів. Він супроводжує найбільшу частину нашого богослужіння і надає йому особливої урочистості; б) спів дозволяє всім присутнім у храмі діяльно брати участь у богослужінні; в) спів захищає нас від дрімоти і блукання думок під час богослужіння і налаштовує до молитовного піднесення розуму і серця до Бога; г) він є найкращим засобом висловити перед Богом хвалу Його величності, любов і вдячність за Його до нас благодіяння, а також скорбот, страждань і прохань про помилування, допомогу і заступництво [3, с. 101].

Один з дослідників історії богослужбового співу І. Гарднер в такому викладі подає церковно-співочу термінологію піснеспівів Православної церкви:

Стародавність вживання священних піснеспівів

Спів входив до складу богослужіння Старозавітної Церкви. У Церкві християнській вживання співу освячено прикладом Ісуса Христа, Який після таємної вечері заспівав зі Своїми учнями.

Безсумнівно, спів входив до складу богослужіння з апостольського часу. Апостол Павло наказував ефес'янам і колосянам напоумлявати один одного псалмами, гімнами й піснями духовними, розуміючи при цьому спів саме при суспільному, а не приватному богослужінні.

З особливою ясністю використання співу при богослужінні апостольського часу відкривається з Послання ап. Павла до коринф'ян. Тут апостол, вказуючи, які повинні бути співи на богослужбових зібраннях християн, разом з тим зауважує: «Все ж благовидно і по чину нехай буде» (1 Кор. 14: 40), що дає право думати, що спів не тільки входив до складу богослужіння, але й мав свій чин, і здійснювався за встановленим апостолами порядком.

З тих пір спів ніколи не переставав бути однією з головних частин християнського богослужіння.

Різниця християнських піснеспівів за їх походженням

Уже в богослужінні часу апостольського розрізняються піснеспіви трьох родів: псалми, гімни та пісні духовні.

Що стосується псалмів Давида, то вони мають дуже широке вживання в богослужінні Православної Церкви.

Другий ряд становлять гімни. Під цією назвою розуміються так звані гімни старозавітних отців, а саме: пісня Ізраїля, яку заспівали після переходу через Червоне море (Вих. 15: 1 – 19), викривальна пісня Мойсея (Втор. 32: 1 – 43), пісня Анни, матері Самуїла (1 Царств. 2: 1 – 10), пісні пророків: Ісаї (Іс. 26: 9 – 17), Авакума (3: 1 – 12), Іони (2: 3 – 10), пісня трьох вавилонських отроків (Дан. 3: 24 – 90). Сюди ж належать: пісня Богородиці (Лк. 1: 46 – 55), молитва Симеона Богоприїмця (Лк. 2: 29 – 32), молитва Захарії (Лк. 1: 68 – 79).

Використання всіх цих гімнів при християнському богослужінні одночасне з вживанням псалмів. У IV і навіть у III століттях відомі тлумачення на ці гімни у св. Іполита, Дідима, Євсевія і Феодора Іраклійського. Пісні старозавітних праведників особливо цікаві в тому відношенні, що вони були прийняті св. Іоаном Дамаскиним за основу складених ним канонів. Причиною цього було, без сумніву, давнє їхнє вживання при богослужінні, на доказ чого деякі пустельники і після складання тропарів вживали ці пісні замість тропарів.

До складу канонів пісні старозавітних праведників увійшли в такому порядку: перша пісня канону складена за зразком пісні Мойсея після переходу через Червоне море, друга – за зразком викривальної пісні Мойсея перед його кончиною до народу ізраїльського, що забув благодіяння Божі, а третя – за зразком пісні св. Анни, матері Самуїла, і зображує Церкву до пришествя Христоваго неплідною, подібно до матері Самуїла, а нині вона веселиться про багатьох чад своїх: четверта – за зразком пісні пророка Авакума, що передбачив пришествя Христове; п'ята – за зразком пісні пророка Ісаї, що оспівує визволення Церкви від ворогів: шоста – за зразком пісні пророка Іони, який боровся зі смертю в утробі кита, і зображає стан грішника, душа якого наповнилася злом і життя до пекла наблизилася; сьома і восьма пісні – на зразок пісні трьох юнаків, що сповідували суд Божий над ними і народом ізраїльським і закликали все творіння на прославлення Господа за збереження їх неушкодженими.

Зміст дев'ятої пісні, якій завжди передує пісня Богоматері, запозичений з пророчої пісні Захарії, батька Іоана Предтечі.

Нарешті, третій розряд – пісні духовні. Цією назвою позначаються пісні, що складаються самими християнами з натхнення духа благодаті. Вони – плід власного духу християнина і цілком сповнені духом благодаті й істини Христової.

З принесенням благодаті і відкриттям істини Христова Церква повинна була прославити Бога і зобразити славу Його більш виразно, точно і детально, ніж це можливо було в піснях Старого Завіту. В цьому полягає суттєва відмінність пісень духовних від піснеспівів двох перших розрядів.

Зразки цього роду співів ми знаходимо вже у Священному Писанні. Така подячна пісня, оспівана вірними з нагоди чудесного порятунку ап. Петра та Іоана з темниці (Діян. 6: 23 – 30).

Контекст мови так само, як ритмічний розмір, близький до розміру старозавітних пісень, дають право вважати за уривки з пісень апостольських християн ще такі місця:

...Тому сказано: «Встань, сплячий, і воскресни із мертвих, і освітить тебе Христос» (Еф. 5: 14); І безперечно – велика благочестя тайна: Бог явився у плоті, виправдав Себе в Духові, показав Себе ангелом, проповіданий у народах, прийнятий вірою в світі, вознісся у славі (1 Тим. 3: 16); Вірне слово: коли ми з Ним померли, то з Ним і оживемо; коли терпимо, то з Ним і царювати будемо; коли відречемося, і Він відречеться від нас. Якщо не віруємо, Він залишається вірним: бо відректися Себе не може (2 Тим. 2: 11 – 12).

Спиралючись на практику апостольського часу, Церква згодом з особливою силою і різноманітністю розвиває і обробляє цей рід піснеспівів.

Найменування церковних пісень

Перший розряд становлять пісні, які отримали свою назву від змісту:

Воскресні. Це пісні, загальним предметом або темою яких служить прославлення воскресіння Христового. А оскільки спогад про цю подію присвячується до недільного дня, то найменування вказує разом з тим і на час вживання цих пісень.

Хрестовоскресні. Змістом їх служать спогади про страждання і воскресіння Спасителя.

Богородичні. Так іменуються пісні, складені на честь Богородиці.

Хрестобогородичні. Отримали свою назву від того, що в них згадується плач Богородиці при хресті Спасителя. Вони співаються по середах і п'ятницях.

Догматики. В цих піснях разом з похвалами Богоматері міститься догматичне вчення про особу Господа нашого Ісуса Христа, переважно про втілення і з'єднання в Ньому двох природ. Упорядник догматиків – св. Іоанн Дамаскин. Богородичні догматики співаються після стихир на «Господи, взиваю...»

Світільні. Ці пісні співаються на утрени після канону і називаються так тому, що в них здебільшого міститься моління про просвічення з гори. Іноді цією назвою позначаються екзапостиларії. Світільні для всіх гласів розміщуються, звичайно, в кінці Октоїха, окремо. В інших книгах вони не мають надписання гласу (в Мінеях і Тріодях).

Екзапостиларії. Ці пісні також співаються після канону на воскресній утрени і замінюють собою буденний світільний. Недільний екзапостиларій складений імператором Константином Багрянородним.

Троїчні. Загальний їхній зміст – прославлення Пресвятої Тройці. Вони співаються на утрени, коли після шестипсалмія і ектенії співається: «Алилуя», і не співаються при співі: «Бог Господь». Вони мають відношення до служби дня і співаються на глас, який за порядком співається на тижні.

Мученичні. Це пісні на честь мучеників. Вони співаються після Октоїха в усі дні седмиці на вечірні – в стихирах на стиховні (в суботу – і на «Господи, взиваю...»), на утрені – в сідальних, в канонах (крім четверга) і в стихирах на стиховні, на літургії – в «Блаженних».

Покаянні та зворушливі. Загальна тема цих пісень – сповідання гріхів перед Богом, засмучення за них і моління про прощення. Вони використовуються на службах понеділка і вівторка в змінюваних піснеспівах Октоїха.

Заупокійні і покійні. В них міститься моління про покійних. Вони подані тільки в службі суботи, тому що в цей день Церква згадує покійних. Сюди ж належать заупокійні тропарі після непорочних, які співають під час поховання.

Другий розряд становлять піснеспіви, в найменуваннях яких вказується на їх обсяг. Такими є:

Стихири. Так називаються піснеспіви, що складаються з багатьох віршів, написаних одним розміром, і яким здебільшого передують вірші Священного Писання. Назву цю перенесено зі старозавітних поетичних писань, які у древніх отців Церкви називаються стихирами, за зразком і для заміни яких стали складатися християнські стихири. За розбіжністю віршів Священного Писання, що випереджають стихири, ці останні розрізняються на три види:

1. **Стихири на «Господи, взиваю...»** – це ті, які співаються на вечірні і мають перед собою вірші зі 140 (Господи, взиваю...), так само як зі 129 і 141 псалмів;
2. **Стихири стиховні або на стиховні.** Від перших стихир вони відрізняються тим, що мають перед собою вірші не із вказаних псалмів, а з різних інших, так само, як і взагалі з книг Священного Писання, певні вірші обираються відповідно до згадування дня і того, до якого чину належить святий. Ці стихири співаються на вечірні й утрені;
3. **Стихири хвалітні** – ті, які мають перед собою вірші з так званих хвалітних псалмів – 148, 149 і 150, в яких часто вживається слово «хвалить».

Кондак та ікос. У цих піснеспівах зображається сутність свята чи похвала святому з тією, однак, різницею, що в кондаку цей зміст викладено коротко, а в ікосі – розлого. Збігаються ці піснеспіви і за зовнішнім виглядом: вони написані одним розміром, здебільшого закінчуються одними і тими ж словами і співаються на один глас. За змістом своїм кондак і ікос служать, звичайно, зразком для всього послідування, до якої належать: кондак є, хіба що, темою послідування, розвиток якої пропонується в ікосі. Тому ікоси подаються завжди після кондаків і ніколи раніше. Щодо розміру, викладу та гласу кондак та ікос служать взірцем для інших піснеспівів послідування. З укладачів кондаків та ікосів особливо відомий св. Роман Солодкоспівець, що жив у V столітті.

Пісні третього розряду беруть свої найменування зі складу, розміру і способу співу. Такими є:

Канон. Великий піснеспів, складений за відомими правилами зі з'єднання кількох пісень, або од, написаних одним віршованим розміром, в одне струнке ціле. Від правильності і стрункості з'єднання окремих частин в одне ціле отримав свою назву і сам піснеспів. Канон складається з дев'яťох пісень і служить зображенням небесної ієрархії та її пісень. Такий канон називається повним. Але він може містити в собі чотири, три і дві пісні. В цілому каноні розкривається одна будь-яка думка, наприклад, прославляється воскресіння Господне, хрест Господній,

Богородиця і т. і. На цій підставі кожен канон має особливі назви, наприклад, Канон недільний, Канон Животворчому Хресту Господньому, Канон Богородиці і т. п.

Кожна окрема пісня канону складається з декількох віршів. Перший вірш кожної пісні називається ірмосом. В основі ірмосів і лежать пісні, запозичені зі Священного Писання. Разом з тим, ірмос слугує зразком і зв'язком для наступних віршів, повідомляє їм порядок щодо числа стоп і рядків і тон їх співу. Наступні вірші називаються тропарями. Особливий ірмос, що додається до кінця кожної пісні, називається катавасією (виконується обома хорами). Крім того, весь канон ділиться на три частини малими ектеніями. Канони з'являються в християнському богослужінні дуже рано, але в первісному своєму вигляді вони були поряд тропарів або стихир без ірмосів. Перші ірмоси були складені св. Іоаном Дамаскиним, він же впорядкував тропарі в струнке ціле і надав канонові його теперішнього вигляду.

Антифони. Це пісні, які співаються на обох кліросах по чергово. Антифони бувають декількох видів:

- 1. Антифони кафизм.** Так називаються частини, або «Слави» кафизм, тому що устав призначає співати вірші кафизм по чергово двом хорам;
- 2. Антифони зображальні** з псалмів 103 і 145, які співають на літургії після великої ектенії. Коли співаються зображальні антифони, то замість третього антифону співаються «Блаженні» і між ними тропарі 3-ої і 6-ої чи іншої пісні канону утрени;
- 3. Антифони повсякденні,** що складаються з псалмів 9, 92 і 94 і співаються замість «Блаженних» і зображальних псалмів, коли в уставі не зазначені пісні канону для співу на «Блаженних»;
- 4. Антифони святкові** співають у дванадцяті свята Господні;
- 5. Антифони степенні.** Це ранкові недільні антифони, названі так тому, що вони складені св. Іоаном Дамаскиним стосовно 15 псалмів (від 119 до 133), називалися у євреїв піснями ступенів;

Подобни, самоподобни і самогласні. Ці найменування присвоюються деяким пісням Мінеї при вказівці гласу, на який вони повинні бути проспівані, для чого ці пісні і надписуються зазначеними найменуваннями.

Подобен. Пісня, яка за змістом, але частіше за розміром або тоном, або за тим і за іншим разом, подібна іншій пісні Мінеї або Октоїха, початкові слова якої і пишуться відразу після слова: подобен. Майже завжди пісня, подібна до іншої за розміром, подібна і за гласом.

Самоподобни і самогласні відрізняються від подобних тим, що для них не служила зразком ніяка інша пісня, ні за змістом, ні за розміром, ні за гласом. Різниця ж між самоподобними і самогласними полягає в тому, що самоподобними називаються дві або три пісні, які, не будучи складені за подібністю до інших, схожі, проте, між собою за розміром, тоном і змістом, і навіть буквально. Глас, на який вони повинні бути проспівані, вказується перед ними. Самогласні – це пісні, написані абсолютно самостійно щодо розміру, тону і змісту, і глас, на який вони співаються, призначено їм стосовно до їхнього змісту, незалежно від інших пісень.

Для самогласних винайдені спеціальні наспіви, що відрізняються від звичайних церковних гласів. Проте над ними надписується часто і глас Октоїха, на який вони повинні бути проспівані;

Косні. Своєрідні наспіви, що відрізняються протяжністю, якими співаються деякі піснеспіви, наприклад, причасні і величання.

Четвертий розряд становлять найменування, які вказують на місце і стан тих, що моляться, під час співу. Такими є:

Акафіст. Під час співу акафісту забороняється сидіти. Спочатку цю назву присвоєно було подячним пісням на честь Богоматері, які співалися в Константинополі з нагоди визволення від ворогів в 626 р. Цей акафіст складається з 24 пісень, за числом букв грецького алфавіту. 12 з них – кондаки і 12 – ікоси. Розташовані вони так, що кондак і ікос постійно йдуть один за одним. Темою акафісту служить перший кондак: *Взбранній воеводі переможні... Весь акафіст поділяється на дві частини, з яких зміст першої (до сьомого ікосу) історичний, а другої – догматичний.*

Згодом назву акафісту було перенесено і на інші піснеспіви, складені за таким же принципом: Ісусу Найсолодшому, святителю Миколаю та іншим угодникам.

Сідальний. Найменування, протилежне попередньому, і позначає собою спів, під час якого дозволялось сидіти і слухати читання на зібраннях, складався з тлумачення Апостола, Євангелія або з опису життя святого, свята і т. п. Сідальні подані на утрени після кафизм, поліелею і на третій пісні канону, за якими призначається «читання». Однак з назвою сідальний не пов'язується неодмінно дозвіл сидіти, і є сідальні, які треба слухати стоячи.

Іпакої. Ці пісні співаються на недільному повечір'ї, також на вечірній після канону, на утрени перед антифонами і читанням Євангелія і після 3-ої пісні канону після сідального. Устав призначає співати іпакої завжди стоячи.

До п'ятого розряду належать піснеспіви, що запозичують своє найменування від часу виконання їх в порядку церковних служб. Такі є:

Прокимен. Так називається вірш, що передує читанню Священного Писання: Апостола, Євангелія, паремій. Він запозичується зі Священного Писання і коротко вказує або на зміст читання, або на значення дня і молитов дня. Звідси прокимни розрізняються на прокимни Апостола і прокимни дня. Прокимен дня прочитується на вечірні, на літургії ж прочитуються прокимни апостола і дня. До кожного прокимна приєднується вірш, який знаходиться в тісному зв'язку з ним.

Крім зазначених, є ще прокимни великі, що співаються на вечірнях неділь Великого посту і Господських свят. Вони відрізняються від перших тим, що мають не по одному, а по три вірші.

Аллиуарій. Вірш, що випереджає читання з Євангелія, для якого він служить ніби передмовою. Він використовується при співі аллиуя, від якого і отримав свою назву. Називається також і просто «аллиуя». Крім відношення до Євангельського читання, аллиуарій може мати відношення і до служби, і тоді називається: «аллиуя дня», «аллиуя гласу» і «аллиуя свята».

Причасний. Вірш, який співається під час причастя священнослужителів.

Відпустові. Пісні, які співаються в кінці вечірні, утрени (на «Бог Господь...» і після «Благо є...»). Відпустними бувають тропарі, кондаки й Богородичні.

Шостий розряд становлять піснеспіви, які отримали свої назви від тих місць Священного Писання, з якими з'єднується їхній спів. Такими є:

Благословенні (тропарі після «Непорочних»). Тропарі, які співаються з приспівом 12 вірша 118 псалма: *Благословений Ти, Господи, навчи мене оправданням Твоїм.*

Непорочні. 17 кафизма в послідуваннях поховань та інших: частіше – перша стаття цієї кафизми в чинах поховання, тому що інші тут мають особливі назви (2-а – Заповіді Твої і 3-я – Ім'я Твоє) від останніх слів першого вірша.

Блаженні. Так називаються відомі євангельські вірші про блаженства (Мф. 5: 3 – 12) і ті піснеспіви (звичайно тропарі канону), які співаються на літургії після цих віршів. Частіше за все найменування «Блаженні» вживається в останньому сенсі і позначає тропарі канонів для співу з віршами про блаженства.

Хвалітні. Хвалітні псалми й сполучені з ними стихири.

Поліелей. Спів псалмів 134 і 135. Назву свою одержав від частого повторення в означених псалмах слова «милість» і від рясного запалювання елею під час співу [4, с. 10].

І на завершення роздумів хотілося б навести три древніх висловлювання про церковний спів: «Дух Святий побачив, наскільки важкий роду людському шлях чесноти і як тягнемоя ми до насолоди, забуваючи про праведне життя. І як же Він вчиняє тут? До догматів Він домішує солодкість мелодії, щоб ми непомітно для самих себе отримували користь від слів, що повільно і ніжно пестять слух, подібно до того, як розумні лікарі, коли хворі відвертаються від дуже кислих ліків, подають їм їх в чаші, обмазаній медом. Тому й придумані для нас ці лади псалмів, щоб і діти, і люди юні духом, захопившись співом, виховували свою душу» (святитель Василій Великий) [8, с. 105].

«Я згадую сльози, які проливав під звуки церковного співу, коли тільки знайшов віру мою, і хоч тепер мене зачіпає не спів, а те, про що співається, але ось – це співається чистими голосами ... і я знову визнаю велику користь цього усталеного звичаю. Так і вагаюся я – і насолодження небезпечне, і спасительний вплив співу доведено досвідом. Схиляючись до того, щоб не вимовляти остаточного судження, я все-таки швидше схвалюю звичай співати в Церкві: нехай душа слабка, впиваючись звуками, прокинеться, набираючись благочестя» (Блаженний Августин) [1, с. 296].

«Нехай це послухають молоді люди, нехай послухають ті, на кого покладено обов'язок співати в Церкві: Бога належить оспівувати не голосом, а серцем!» (Блаженний Ієронім) [9, с. 113].

1. Аврелий Августин. Исповедь. – М.: «Гендальф», 1992. – С. 296.

2. А. Никольский. Цит за вид.: Журнал Московской Патриархии. – 1994. – №6. – С. 111 – 130.

3. Григорий Нисский, свт. Толкование к надписаниям псалмов (О музыке гармонии сфер) // Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и Возрождения. – М.: «Музыка», 1996. – С. 107.

4. И. А. Гарднер. Богослужбное пение Русской Православной Церкви: в 2 т. – Нью-Йорк, 1982. – Т. 1. – С. 10 – 37.

5. Лосский Н. В. Богословские основы церковного пения // Мартынов В. Н. История богослужбного пения. – М.: РИО ФА, 1994. – С. 233 – 238.

6. Вознесенский Иоанн, прот. О высоком достоинстве и благодатном влиянии на людей церковного пения // Православная жизнь. – 1987. – №3 (447). – С. 1 – 14.

7. «Теория и практика церковного пения» о. прот. Разумовского. – М., 1887. – С. 58.

8. Цит. за: Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и Возрождения / Сост. и вст. статья В. П. Шестаков. – Н.: «Музыка», 1966. – С. 105.

9. Цит. за: «Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и Возрождения / Сост. и вст. статья В. П. Шестаков. – Н.: «Музыка», 1966. – С. 113.

Тропарі, богородичні і стихирі воскресні для чоловічого хору

Упорядкування українською мовою для чоловічого хору
В. МАТВИЄНКО

Комп'ютерний набір нот
В. ГРУНСЬКИЙ

Дизайн обкладинки
Г. МАТУШКО

Верстальник
М. ЯРМУСЬ

Пропонований навчальний посібник адресований студентам Київської православної богословської академії, клірикам та співцям храмів, а також широкому колу осіб, які цікавляться сучасним співом Української Православної Церкви.

Посібник містить нотний виклад тропарів, богородичних та воскресних стихир восьми гласів.

УДК 246.8: 783
ББК 86.372
Т – 74

Підписано до друку 24. 12. 2013 р. Замовлення № 0213697/1.
Формат: 60×84/8. Папір оф. Друк оф.
Тираж 1000 прим.

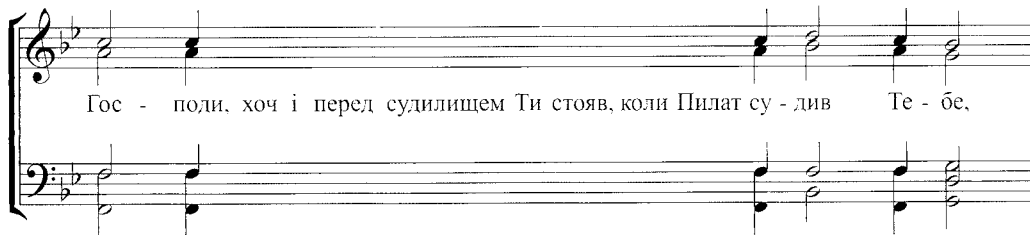

Видавничий відділ Української Православної Церкви Київського Патріархату
вул. Пушкінська, 36, м. Київ, 01004

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру, ДК № 1995 від 27. 10. 2004 р.

Віддруковано у видавництві **“Преса України”**
пр. Перемоги, 50, м. Київ-47, 03047

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 310 від 11. 01. 2001 р.

Гос - поди, хоч і перед судилищем Ти стояв, коли Пилат су - див Те - бе,

This system contains the first line of the musical score. It features a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The melody is written in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. The lyrics are printed below the treble staff.

але не покинув престолу си - дя - чи з От - цем;

This system contains the second line of the musical score. It features a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The key signature has two flats. The melody is written in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. The lyrics are printed below the treble staff.

і, вос-кре-снув-ши з мерт - вих, Ти визволив світ із неволі во-ро - жо - ї

This system contains the third line of the musical score. It features a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The key signature has two flats. The melody is written in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. The lyrics are printed below the treble staff.

як ми - ло - сердний і Чоло - ві - ко - лю - - - - - бець.

This system contains the fourth and final line of the musical score. It features a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The key signature has two flats. The melody is written in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. The lyrics are printed below the treble staff.

